

Rostoucí byrokracie znamená postupnou likvidaci občanské společnosti.

Zavedení kontrolního hlášení a postupně se rozšiřující systém EET jsou předmětem řady veřejných debat - protestů i obhajob. Vedle toho se v tichosti a plíživě připravuje další administrativní zátěž na neziskové organizace. V Poslanecké sněmovně se do 1. čtení dostal zákon o statusu veřejné prospěšnosti. Neziskový sektor se již nyní potýká se stále větší byrokracií. Přibývá povinností, co sledovat a co vykazovat, nezbytná administrativa je dusící zejména pro malé a střední NNO, jejichž personální kapacity jsou vždy významně slabší, než u ostatních ekonomických subjektů.

Prostředky na svou činnost získávají NNO většinou prostřednictvím zastaralého systému dotací, kdy se struktura žádostí včetně povinných příloh resort od resortu liší, ještě markantnější je tato situace u jednotlivých krajů. Liší se také pravidla hodnocení, termíny rozhodnutí a skutečného zaslání finančních prostředků. Pravidla k podání žádostí jsou stále podrobnější, rozsahem mnohdy až 10x překračují text samotné žádosti, navíc jsou obtížně srozumitelná či přímo matoucí. Tyto dotace jsou tedy administrativně velice náročné, mnohdy účelově nastavené a subjektivně ovlivnitelné, nikoliv však z vůle neziskového sektoru. Jejich udržování, neustálé "zdokonalování" a možnost subjektivního přidělování prostředků prosazují výhradně úředníci, kteří vůbec neuvažují o odstranění neefektivního a složitého dotačního financování veřejných služeb a jeho nahrazení systémem výkonovým. Došlo by nejen ke zlevnění a zprůhlednění toků veřejných financí, ale také k úspoře mnoha pracovních míst na resortech, stejně jako na krajských samosprávách, čemuž se úředníci pochopitelně brání.

Návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti tak, jak je předkládán, nemůže splnit svůj deklarovaný účel, tedy přispět k transparentnosti neziskového sektoru. Naopak, pouze neziskovému sektoru uškodí. Problém transparentnosti totiž nespočívá na straně zápisu těchto subjektů do rejstříku, ale právě v zavedeném systému jejich financování z veřejných prostředků. Většina požadavků navrhovaného zákona je již obsažena v dosavadní úpravě NOZ. Účel, pro který jsou právnické osoby zakládány, je uveden ve veřejném rejstříku, zveřejňovat účetní závěrku jsou povinny všechny právnické osoby a také bezúhonnost osob se zkoumá již při jejich zápisu. Ostatní požadavky návrhu zákona představují skutečně velké administrativní zatížení. Např. zveřejňovat podrobné údaje o odměnách a smlouvách může být pro organizace poškozující (mohou být zneužity či zasahovat do soukromí dotčených osob). Zejména v malých a středních organizacích reálně funguje jen několik málo osob, které svoji kapacitu plně využívají pro plnění účelu NNO. Z důvodu jejich plného vyčerpání i finančního zatížení při administrativě pak o status raději ani nepožádají. S ohledem na možné plánované využití statusu pro osvobození od soudních poplatků u rejstříkových soudů, pro daňová zvýhodnění a dokonce i v možnosti brát zřetel na status v dotačních titulech, může být přijetí zákona pro tyto malé a střední organizace likvidační. Neziskové právní formy jsou přitom již nyní osvobozeny od soudních poplatků v rejstříkových věcech a jsou většinou i veřejně prospěšným poplatníkem. Pokud bude status zaveden i s výše uvedenými výhodami, pak NNO tyto existující výhody naopak ztratí a nebudou tak mít prostředky na administrativní zajištění požadovaných podkladů.

Kromě negativního dopadu na neziskový sektor by měl návrh zákona velký vliv i na rejstříkové soudy, které již v současné době mnohdy nezvládají provádět zápisy v zákonných lhůtách. Velkým problémem je i deklarovaný výmaz spolků, které se k 31. 12. 2016 nepřeregistrovaly dle NOZ. Právě to mělo přispět k transparentnosti a zpřehlednění neziskového sektoru, ale zatím ani tuto již dříve uloženou povinnost soudy neplní.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR

Zaznamenáváme také nejednotnost soudů při rozhodování v otázkách zápisu. Otevřením mnohem většího prostoru pro individuální zvažování, zda navrhovatel splňuje požadované podmínky, by se tento stav ještě zhoršil. Prospěch z návrhu zákona by snad mohly mít pouze velké NNO nebo podnikatelské subjekty, které disponují dostatečnými finančními prostředky a administrativní kapacitou tyto povinnosti plnit.

Neziskovému sektoru a občanské společnosti jako celku se v poslední době příliš nedaří. Zaznamenáváme sílící kritiku tohoto sektoru od řady politiků i některých médií, zejména od těch, co zvolili v předvolebním čase lacinou populistickou notu. Blížíme se tak nejen k Rusku a Bělorusku, tato tendence roste nyní i v Maďarsku a Polsku. Mnozí tvrdí, že neziskový sektor je netransparentní a "odsává" ze státního rozpočtu zbytečně mnoho peněz z daní občanů. Přitom veřejně prospěšné služby jsou zajišťovány převážně NNO. Jedná se o služby občanům ČR garantované ústavou, z nichž většinu neposkytuje přímo stát, ale objednává si tyto služby prostřednictvím dotačních systémů právě u NNO. Je třeba zdůraznit, že zákony nepřijímá neziskový sektor, ale Parlament ČR. Pokud jsou tyto zákony nedokonalé, děravé či příliš komplikované, umožňují i účelový výklad. Takovéto mezery občas zneužije jakákoliv právnická či fyzická osoba. Z několika málo pochybení zaznamenaných na straně NNO však nelze paušálně a manipulativně odsuzovat celý sektor. Ve společnosti navíc převládla atmosféra, kde jsou všichni předem podezřelí z podvodů, proto jsou podmínky poskytování dotací a grantů stále složitější a komplikovanější, kontroly častější a tvrdší. Obecně lze říci, že i neziskový sektor je obětí celkové tendence této vlády preferovat velké právnické osoby a nakládat povinnosti na ty střední a malé, které tak nepřímou likviduje. To nepřispívá k pestrosti, pružnosti, kreativitě a efektivitě ekonomického prostředí. Koncentrace a monopolizace je naopak tím nejvhodnějším prostředím pro neprůhledné finanční transfery, korupci a plýtvání veřejnými zdroji, protože veřejná kontrola ztrácí své možnosti a tím i svou demokratickou funkci.

Ing. Martina Berdychová,
Předsedkyně Asociace NNO v ČR